

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca.

Velja celoletno 2 gold. 50 krajc. — polletno 1 gold. 30 krajc.

List 23.

V Celovcu 10. decembra 1872.

Kervava kerčma na ogerskej pu- stinji.

(Iz češčine poslovenil J. P.) =

Jos. Podmilšek = Andrejčekova žena.

Na pustinji južnega Ogerskega je pred nekaj leti stala samotna čarda ali kerčma, ktere gospodar se ni samo z vinsko prodajo dobro živil, ampak tudi z govejo in ovčjo rejo, ki mu je donajala mnogo volne. Bil je mož čokaste postave, že prileten, rudečkastih las in berk. Antál — tako se je imenoval — ni bil ondi rojen, sploh ni vedel nihče, od kod da je prišel. V prejšnjih časih na Ogerskem še ni bila navada, koga popraševati po domovinskem listu; sploh so se njegovi gostje, na pol pastirji, na pol tollovaji, malo menili, kdo jim v čardi toči vino, da je bilo le dobro, in da so dobili pijače tudi na upanje.

Kerčmar je skušal prikupiti se pandurjem, ki so zalezovaje roparje večkrat ostajali pri njem, kjer so bili zastoj pogosteni z vinom; prizadeval si je tudi na vso moč, da vsaj ne bi ondi spijočih pooblastencev zbudil iz sladkega spanja. Pandurjem je bilo dovolj, ko so zvedeli, da je Antál prišel pred nekterimi meseci v ta kraj pošteno odšel denarje za prazno kerčmo pri komitatni sodniji ter obljubil, da hoče tudi druge dolžnosti spolnovati. In bil je mož beseda.

Antál si ja želel le prijetno življenje.

Kerčmarju ni manjkalo tedaj ničesa, kakor soproge, ki bi bila delila z njim domači blagor. Tudi tega se je nadjal, da dobí. Njegove oči so že delj časa s posebno ljubeznjivostjo ozirale se po mladi služabnici, krasni deklici, čeravno je bila nekoliko zarjovelih lic in iskrenih oči.

„Mara“ bilo je ime zalej deklici.

Čeravno je bil Antál dobro premeden, se je takrat zelo goljufal, kajti lična deklica je bila serce oddala že drugemu. Bil je to pandur Janko, čigar obraz se je bil cveteči deklici terdo v serce vsadil, da ni bilo več moč ga izbrisati. Kakor hitro je Antál to zapazil, polastila se ga je zavidljivost. Vselej se je njegovo čelo zmračilo, kedarkoli se je oglašil čversti pandur v kerčmi. Janko, sodnijski služabnik, pa ni imel nikakoršnega vzroka, bati se kerčmarjeve jeze. Pravili so, da jih ima kerčmar za ušesi in da ni dobro se z njim norčevati. Prederznost njegova je bila povsod znana.

Tudi vsakoršnih zvijač mu ni manjkalo. Pravili so, da je bil nekda tatinski lovec in tihotapec, čeravno mu tega nihče ni mogel dokazati. Mara je bila tudi močna in serčna. S silo se ni dalo tedaj nič opraviti.

Antál je dan za dnevom prihajal sitnejši.

Nekega dne prijezdi Janko že zgodaj zjutraj do čarde. Bilo mu je naročeno, da bi nesel sodniku v bližnjo mesto neko sporočilo, in to priložnost je porabil, da bi se, kakor je sam rekel, nekoliko pogovoril z miljenko ter si poigral z dolgimi, črnimi kodrami njene lične glavice. Mara je imela namreč tako dolge krasne lase, da so jej razpleteni skoraj do tal segali. Deva je pozdravila veselega jezdeca z žalostnim obrazom. Bilo je videti, da jo je nekdo razžalil.

„Kaj ti je, edés lelkem — sladka moja dušica?“ praša jo Janko.

Pandur je imel razun svojih dolzih berk, gibčnosti pri ježi, poguma in zvijače tudi še to lastnost, da je znal v vsakem jeziku na svetu ljubkovati in preklinjati. Mara mu naznani z glasom, ki je naznanjeval hudo strast, da se obnaša malovredna druhal, ki se zbira zvečer v čardi, berž ko ne na povelje zavidljivega kerčmarja od dne do dne nadležnejši in sirovejši proti nji, in da ne more, čeravno ima dosti poguma in moči, dalje se braniti zarobljenemu obnašanju teh neotesancev.

Uboga Mara!

„Prekleti rokavnjači!“ krel je Janko, „az eb adta — pes je poberi — le počakajte ničemniki — vam bo že Janko pokazal.“

Pri teh besedah je dal svoji miljenki ostro bodalo, s katerim naj bi se branila nadležnim snubačem.

„Požugaj jim,“ rekel je, „da čaka gotovo vsacega, ki bi se prederznil dotakniti se z nepošteno roko neveste pandurjeve, ista osoda, ki je doletela gospodarja tega bodala.“

„Misliš to zares?“ prašala je Mara.

„Le tiho — tiho,“ odverne Janko, „dajo ti gotovo mir, kajti to bodalo je bilo nekda mogočnega lupeznika, ki je raji vkljub temu sramotno poginil.“

„Adja Isten — Bog daj!“ djala je dekle.

Ali človek obrača in Bog oberne. Ko se je Janko zvečer vračaje se domu zopet oglašil v kerčmi, videl je, da je njegova miljenka še bolj žalostna nego zjutraj. Ko jo vpraša za vzrok, ni mu hotela povedati, kaj jo teži. Pandur pa jo je tako silno nadlegoval, da bi mu povedala, kaj se je pripetilo, da ga je slednjič deklica peljala pred kerčmo v lopo, kjer ga je skerbljivo poprašala:

„Povej mi, za Boga te prosim, kje si dobil bodalo, ki si mi ga dal danes zjutraj. S tem bodalom mora biti kaj posebnega?“

„Dobro veš,“ odverne Janko, „da sem moral popotovati pred nekterimi leti v Vesprim, pa ne exoffo, kakor

naši komitatni gospodje, katerih je ko peska v morji, ampak da bi potegnil dedšino po zamerli sorodnici. V komitatnem poslopji se je pri očitni dražbi prodalo tudi to bodalo, kupim ga, ker sem zapazil s svojimi bistrimi očmi vanj vtisnjeno ime hudodelnika, čegar je bilo nek-daj. Bil je glasoviti lupežnik „Rudečeglavi Ferko“, ki je na gornjem Ogorskem v Bakonjskem gozdu strahovito počenjal ter si slednjič, ko se je povsod razširil glas o njem da si je pred nasledovajočimi pandurji bežé raz-bil glavov nekem breznu.“

„Bojim se, da še živi!“ šepetala je Mara boječe se oziraje.

„Ne bodi neumna!“ pravi Janko.

Dekle jame urno pripovedovati, da je kerčmar Antál danes opoldne silno vanjo tiščal, da bi mu obljubila serce in roko, in pri tem je bil tako nadležen, da je morala slednjič seči po svoje orožje, po bodalo. Antál ugledavši bodalo, obledi ko stena, in z divjim glasom popraša naglo, po kakej poti ga je deklica v roke dobila? Kakor hitro je izrekla pandurjevo ime, stopil je Antálu pot na čelo. In obrnivši se od nje zamomlja nekaj v velikej zadregi, kar deklica ni razumela, ter se odpravi, kakor brez uma iz sobe.

„Ne čenčaj dalje“ — pravi Janko po kratkem pre-mišljevanji, „pa vendar je mogoče, kar mi zdaj pripo-veduješ. Dobro pomnim, da ni hotel nihče v Bakonjskem gozdu verjeti, da bi bil Ferko v resnici poginil. Vendar pa se ne vé, iz katerega komitata je Antál prav za prav sem prišel. Kutya veres, ta rujavi pes, prav on je. Da, imaš prav, rudečeglavi Ferko bode. Ne bi bilo torej modro, ko bi ga pustili pri miru! Za njegovo glavo je bilo takrat odmenjenih sto zlatov. To bi bilo dovolj, da bi si kupil majhino gospodarstvo. Poljubi me, Mara! Upam, da bodeva še letos ženitvanje obhajala.“

Ljubimca sta se razšla. V tem trenutku razverzne se gošča za lopo in Antál stopi iz nje.

„Ženitvanje obhajala?“ vskliknil je z zamoklim sicer pa vendar jeze hripavim glasom, „da, da, ali grob bo vajina zakonska pristaja.“

Antál bil je rés rudečeglavi Ferko.

Kako pa je prišel na dolnje Ogorsko? Ob kratkem povemo to. Rudečeglavi Ferko je že nekaj let gospo-daril v Bakonjskem gozdu, da je bilo slednjič treba seči po orožji. Pričeli so ga preganjati ko divjo zver. Za-sledili so ga v neki tamji ali dvoru; črez dvajset krogelj mu je ferčalo krog ušes ali vendar se je posrečilo oger-skemu Rinaldo-Rinaldini-ju, da s konjem uteče svojim za-sledovalcem. Bil je izversten jezdec. Da bi se stano-valci Vesprimskega komitata bolj upokojili, razglasile so kmalu potem Budinske novine:

„Lupežnik Ferko je bil na svojem begu po nasledo-vajočih vojaki ustrelen.“

„Našla se je kervava sled na pustinji pred tamjo, razun tega smo zvedeli drugi dan iz Bakonjskega gozda; da so našli v globokem prepadu njegovega konja raz-bitega, kakor tudi razkosano mrtvo truplo lupežnikovo. Zavoljo globočine prepada ni se dalo natančneje ogle-dati kervavo mesto, samo na veji nekega drevesa nad breznom našli so šopek rujavih las, očitni dokaz, da je lupežnik na drevesu za lase obvisel in potem v brezno padel. Na robu prepada so našli bodalo mrtvega lu-pežnika.“

To sporočilo ni bilo pravo.

Ferko naletí na svojem begu na žitnega kupca, ki se je ravno z dobro napolnjeno mošnjo s terga domu vračal, in ko ga na poti lupežniki zajemó, skoči z voza

in ubeži v gozd. Revež pa je v gozdu zašel in tako je prišel iz blata v lužo. Ferko namreč vjemši ga, počne se z njim ruvati, dokler ga ne premaga in zadavi. Čudna misel prešinila je lupežnikove možgane. Kervoločnik je bil nestanovitnega in nevarnega življenja sit.

Udrihne svojega konja z lasom in ga žene k bliž-njemu prepadu, kjer se je uboga žival razbila ob ska-lovji. Potem obleče kupčevalčevo obleko, v svojo pa za-vije mrtvo truplo ter je verže za konjem v prepad. Natihoma se je radoval, ko je zvedel o nekoliko dneh, da imajo občanje rudečeglavega Ferko-ta za mrtvega. Preskerbljen s popotnim listom kupčevem, v katerem se je popisana oseba skoraj popolnoma vjemala z lupežni-kovo, popotoval je nekaj let po Ogorskem, dokler sled-njič ne sklene, naseliti se nekje na pustinji na dolnjem Ogorskem.

Vernimo se zopet v čardo.

Bilo je krasno jutro v nedeljo po onem večeru, ko je bil Antál poslušal skrivno pomenkovanje zaljubljenih. Vsa kerčmarjeva družina se je odmenila v cerkev v so-sednjo, uro hoda oddaljeno vas. Mara je gledala brez strahú za odhajajočimi, bila je dosti močna in pogumna in ni se bala nobene nevarnosti. Tudi Antál se je je skerbno ogibal odsihmal, kar je vedel v njeni roki bo-dalo, kar je krepkej deklici še boljše poterjevalo mnenje, da je Antál in bivši lupežnik Ferko ena in ista oseba.

Približala se je deseta ura.

Hlapci so morali že v kakej pol uri priti. Antal se odpravi v shrambo po klajo, kjer je bila razun velikega kupa sena in ovsu spravljena tudi konjska oprava, vreče za klajo, biči, kakor tudi znana ogerska zanjka za konjski lov, tako imenovani laso, s katero znajo ogerski pastirji in lupežniki ravno tako ročno loviti, kakor Indijani v amerikanskih stepah s strašnimi zaderguljami.

Shrambine duri ravno nasproti vodnjaku, komaj dvanajst korakov od nje oddaljene, bile so odperte. V shrambi se je čulo razsajanje in preklinjanje Antálovo, kedarkoli je kaj našel, kar mu niso bili hlapci po volji izveršili.

Mara nič slabega ne nadjaje se priteče k vodnjaku, da bi nalila v posodo vode, ki jo je potrebovala v kuhinji. Posoda je bila težka, dekle se je morala skloniti, da bi jo postavila na rob. V tem trenutku stopi Antál urno iz shrambe.

Mara povzdigne glavo, ali že se jej je ovil krog vrata ogerski laso, katerega je Antál znal dobro zagnati. Močno je zadergnil in ona se je zvalila na tla ko snop. Pastir, ki je ravno mimo na konji jezdil, slišal je, kakor je pozneje pravil, zamokli glas in nekako stokanje, kakor bi kdo mladega konja, ki se terdno zoperstavlja, po tleh vlekel. Ker pa se enake reči večkrat na pustinji pripeté, se čigoš ni dokaj zmenil za to, ampak jezdil je mirno dalje prepeva je veselo pesem, v ktorej je vino in lju-bezen najpoglavitejša reč.

Nekoliko minut pozneje je bilo v kerčmi še vse tiho. Hlapci prišed iz cerkve domu videli so, da nese gospodar sam vodo v kuhinjo; preklinjal je na glas ne-ubogljivo žensko, Mara, ki je neki zgodaj zjutraj čardo zapustila, zato, ker jo je gospodar zmirljal zavoljo ne-ubogljivosti. Ker pa so hlapci dobro vedeli, da je Antál vedno za njo silil, mislili so si, da je razdražena zavoljo gospodarjeve nadležnosti raji čardo zapustila, nego dalje prenašala njegovo sitnost. Varovali pa so se naznaniti svoje mnenje in spogledaje se pomenljivo šli so po svojih opravkih.

Približal se je večer.

Nekaj časa je bilo nekoliko gostov v čardi, pa odšli so kmalo hité v bližnjo vas, kjer je bilo žegnanje. Antál se je skerbno oziral v temno noč. Zapazil je nekoliko sumljivih moških postav, ki so se bile skerbno približale čardi in se poskrile po goščavi. Krog lupežnikovih ustnic se je zibala zaničljivost. Vedel je, da so pandurji, in to mu je bilo ravno ko nalašč. Kmalu potem stopil je Janko v sobo.

Zelo se je čudil, da mu je Antál sam prinesel sklenico črnega vina, ker je bila to vselej Marina navada. Menil je, da se je menda kamo pod streho skrila, da ne bi bila pričujoča pri Antálovem zaporu. Ta misel je popolnoma pregnala skerb za miljenko, katero je gojil v začetku, in obšlo ga je veselje, da se je dal prekanjeni rujavi Ferko tako oslepariti.

„Isten hozta — Bog te sprimi,“ djal je kerčmar.

Potem se tudi on vsede k mizi in napolnivši si kozarec z vinom iz druge sklenice, spraznil ga je v dušku do dna, potem pa vpraša z nenavadno zvedavostjo, kaj bi bilo novega v komitatu? Janko ni vedel nič posebnega.

Pogovor je bil čedalje bolj živ.

Med tem so se približali pandurji celo do kerčme in ondi so se ustavili vsi oboroženi od nog do glave čakaje zmenjenega znamenja, da bi planili v čardo. Janko se je že veselil v duhu. Treba je bilo samo znamenje dati in Antál je bil zgubljen.

„Ne bi si bil mislil,“ godernjal je sam za-se, „da je Ferko tako neumen.“

„Kaj praviš?“ prašal je kerčmar slišavši Jankovo godernjanje.

„Premišlujem,“ odverne Janko na glas, „da je nocoj nenavadno temna noč, in da bi bilo skoraj čas, odpraviti se domu.“

Potem stopi k oknu.

„I nó še eno sklenico černine,“ djal je Antál, „ti nikakor ne bode škodovalo.“

„Da bi te vrag, kaj pa me tišči v gerlu?“ djal je pandur.

In nagnivši se k oknu zakašlja močno v temno noč. Bilo je to zgovorjeno znamenje.

„Zmaga je na moji strani,“ mislil je Janko sam pri sebi.

Ta čas porabi Antál priložnost, ko je bil pandur od njega oberujen in odmašivši majhno sklenico, vlije neko tekočo stvar v kozarec Janku, ki se ni nič hudega nadjal. Nekaj trenutkov se je mudil pri oknu, potem pa se zopet mirno vsedel z navadno hladnostjo k svojemu izdanemu gostu ter izpil v dušku polno sklenico.

Nastal je nekaj časa kratek pomolk.

„Edes baratom — mili prijatelj“ — reče nagloma kerčmar zaničljivo, „moram ti naznaniti tri gotovo nepričakovana sporočila.“

„Pervič te gotovo osupne, ako ti povem, da mi je dobro znano, kako si me izdal svojim pajdašem, ki že ondi zunaj prežijo in ne morejo dočakati, da bi se polastili grozovitega rujavca Ferkó-ta — in kakor veš — oni sem jaz.“

Pandur je nekaj časa ostermel.

„Pri drugej bodeš plakal,“ nadaljeval je Antál zelo mirno, „ako ti povem, da sem ti tvojo ljubico Maro z njenimi lastnimi kodrami zadavil.“

Sedaj je odperl kerčmar duri stranske sobe.

O Bog, kakova strašna prikazen!

Res je visela ondi na steni Mara za kite svojih lastnih krasnih las, odrezanih z glave.

„Grom in peklo!“ zakričal je Janko kviško planivši in zgrabivši sabljo. Bodi si, da ga je morda prvo na-

znanilo tako prestrašilo, ali pa so ga morda zapustile moči pri groznem pogledu uboge Mare? Čudno, pandur sicer tako močan, tresel se je ko šiba — smertni pot mu je oblil čelo.

„Vtekni sabljo nazaj, prijatelj!“ reče kerčmar hladno, „več te ne sovražim, sva si enaka.“

„Enaka?“

„Kaj pa da! poslušaj še tretje in poslednje sporočilo, ki te bode morda najbolj osupnilo. Ravno sedaj-le sem ti — zavdal.“

„Zavdal?“

„Da, ni ti več pomagati. O nekoliko minutah zapiš na veke.“

Res se zgrudi Janko v tem trenutku na tla, kot bi bilo trešlo va-nj in zvijal se je v groznih bolečinah po tleh, namočenih z vinom in žganjem.

Janko je bil prevarjen. Neizrečeno grozovita zaničljivost zibala se je krog Antálovih ustnic.

Berž potem so priderli pandurji v sobo, puškine cevi lesketale so se tudi zunaj krog okna. Antál še mislil ni na upor, ampak zaškripal je besno z zobmi, ko je stražovodja zapovedal pandurjem, da bi razbojnika vklenili. Smerti se ni bal, ali jezilo ga je, da mora nositi železje.

„Umiram!“ stokal je Janko.

„Najina osoda je spelnjena!“ djal je Antál zasmehljivo, „da se zopet vidi va na onem svetu, baratom Janko!“

Smertno gergetanje je bil pandurjev odgovor. Ubogi mladeneč je sklenil; rujavi Ferko bil je obešen. Njegovo čardo pa je ljudstvo imenovalo: „Kervavo kerčmo na pustinji“.

Kesanje.

(Zložil S. Gregorčič.)

1. Da zábil bi reve in teže,
Na pérnico starček se vleže;
A ura za uro beží, —
In sèn mu ne stisne očíj.
2. In glej! o polnóčnej se uri
Odpahnejo sóbine duri,
In studne pošasti skoz njé
K postelji se mu pripodé.
3. „Kedó ste vi, grozni obrazi,
Ki moje okó vas opazi?
Kaj hoče ta nočni sprevòd,
Neznancev nadležnih prihòd?“
4. „Mi nijsmo neznani duhovi,
Mi tvoji nekdanji smo dnovi,
In tvoja dejanja sabój,
Pripeljémo v vás ti nocój.
5. „Tù želje smo tvoje in misli;
Saj vedno smo bile ti v čisli, —
Kaj zdaj nam odmičeš okó?
Zakaj ti trepeče teló?“
6. In tukaj smo tvoje norósti,
Norósti zgubljene mladósti,
Zvíjače, krivice, laží,
Katerim roditelj si ti.

7. Ko zvesti sinovi in hčere
Ti krajsati čemo večere; —
Skerbno si gojil nas nekda,
Zató te ne zábimo zdaj.“
8. In básno okrog zaverté se
In zlobno mu v lice režé se,
Pretvarjajo studni obráz,
Da mozeg preleta mu mraz. —
9. In vedno ob uri o pozni
Duhovi se vračajo grozni,
Pošastni ponavljajo ples
In starček ne stisne očes.
10. Zgubljeno na veke je spanje,
Dobljeno pekoče spoznanje:
Najhujša je vseh bolečin
Kesanje, krivice spomin.

Hilferding o razselitvi Slovanov. *)

(Sestavil —m—.)

Že mnogokrat so slovanski časopisi imenovali ime Hilferding-ovo kot znamenitega slovanskega povestničarja. Misleč, da vstrežem čestitim bralcem Besednikovim, ako jih nekoliko seznanim z duhom tega moža, hočem mali odlomek njegove povestnice tukaj priobčiti.

Po vsem slovanskem svetu občeznani Aleksander Fedorovič Hilferding, predsednik petrogradskega odseka slovanskega blagotvornega društva, znameniti ruski učejak in pisatelj, je umrl 2. julija leta 1872. v Olonecki guberniji. Znan je bil vsemu omikanemu slovanskemu svetu s svojimi učenimi in slovstvenimi deli jezikoslovnega in zgodovinskega obsega; ali še boljše s svojo vneto in vročo delavnostjo. Prikazuje se v slovstvu kot jako sposoben spisovatelj, v življenji pa kot neprenehoma se trudé delavec. Vsled prevelike domišljije je bil Hilferding v svojih znanstvenih sklepih večkrat premalo strog; vendar se redko najde človek, ki bi mogel ponašati se s tolikim znanjem in sposobnostjo, da bi po nekaterih posameznostih bil v stanu natančno narisati bistvo vsake stvari. Verh vsega tega je bila njegova hitrost v delanju skoraj nepresegljiva.

Hilferding se je rodil l. 1831 v Varšavi, tedaj je imel še le 41 let, ko ga je znanstvu odvzela nemila smert.

Razun mnogo drugih učenih del je nam zapustil zgodovino, katere mali odlomek, ki popisuje razseljenje Slovanov od reke Donave, tú sledi.

V prešlih dnevih so stanovali Slovani ob reki Donavi; v teku stoletij so pa bili podjarmeni ali proti severu odtisnjeni in sicer od keltiškega in tračkega naroda, od rimskih vojsk ali pa nemških kerdel. V petem stoletji probudi močna roka Atilova, hunskega povelnika, donavske Slovane ter jih pripelje do zgodovinske znamenitosti. Pomešali so se nekateri oddelki podonavskih

Slovanov s Huni ter govorili razun lastnega maternega jezika tudi hunski in gotski. Poslanci rimski in carigradski so našli na dvoru hunskega kralja mimo Tatarjev: Ojbarsa in Bereka ob enem nekega Onogostja, Slovana, moža, kateri je bil za Atilom visoke veljave.

Po letu 449. zopet potihne zgodovina podonavskih Slovanov; ali delovanje Atilovo vendar ni bilo brezplodno. Eno stoletje kasneje cveti v Carigradi doba najviše moči in slave. Na prestolu Konstantinovem sedi veliki zakonodajalec, najimenitnejši med cesarji iztočnega Rima. Cesar ta je bil rojen Slovan, z imenom Pravda, kar se je kasneje spremenilo v ime Justinijan. Najznamenitnejši vojskovodji na Gerškem so bili takrat Slovani; tako Belizar, zmagovalac Perzov, Vandalov in Gotov, potem Svarun, ki se je boril ob Kavkazu, Dobrogost in Svegard, ki sta premagala Perze. Dobrogost je bil iz plemena Antov, to je onega kolena Slovanov, ki je bival črnemu morju na severu ter se razprostiral do Donave. Na drugi strani je branil gerško carstvo vojvoda Trakije, slavni vodja Hvilibud, po rodu tudi Slovan.

V šestem stoletji toraj je sedel na cesarskem prestolu v Carigradu Slovan, okrožen s slovanskimi vojskovodji. Rimske vojske so imele kot voditelje Slovane in Slovani prosti so služili v njih četah. Vsaki čas je pretil ogromni plemen Slovanov vrniti se v rimsko deržavo. Neznano je, kedaj da so se naselili Slovani v Dardaniji, v domovini Pravde in Belizarja. Rimski poslanci, ki so šli iz Carigrada k Atilu, našli so Dardanijo popolnoma zapuščeno; skoraj gotovo je toraj, da so se udomačili Slovani v njej na tih način in to okoli polovice petega stoletja.

Od desne strani Donave so Slovani razširili se po gerškem cesarstvu in to od petega stoletja do polovice sedmega stoletja.

Po malem oddeljeni na manjše ali večje čete, brez edinstva so prekoračili Donavo. Vzrok sam, zaradi katerega so šli čez Donavo, je nekoliko nejasen; nobenega volja jih ni primorala, nobenega roka ravnala.

Nastanili so se tukaj najpervo v Miziji, kjer niso našli nikakoršnih zaprek. V tej dobi se je sploh balkanski polotok delil na dve glavni polovini, na iztočno t. j. Trakija in zapadno t. j. Ilirija. K Trakiji je spadala Mizija (Bolgarska) z Dardanijo (zapadna stran Bolgarske) in Skitijo; potem Trakija v ožjem pomenu (Rumelija) in Macedonija. K Iliriji je spadala Ilirija v ožjem pomenu (Serbija in pokrajine zapadno od Srbije) Dalmacija (Dalmacija, Hercegovina, Černagora in severna Albanija) in Epir.

Leta 548. so Slovani prekoračili celo Ilirijo do današnjega Drača (v Albaniji, na jadr. morji) ter tako močno Rimljane prestrašili, da se njih 15.000 vojakov močna vojska še približati ni upala. Slovani sploh vedno mogočnejši postajajo na balkanskem polotoku.

Slovane zadene od druge strani britka osoda: Avari, divji narod tatarskega plemena, se bližajo izza Volge in Dona k Dnjestru, dojdejo v Panonijo (zapadno Ogersko med Donavo in Savo) ter si podjarmijo velik oddelek Slovanov, ki je bival ob spodnji Donavi. Pričetnik avarske sile, kan Baján, razpošlje poslanca v slovanske krajine, da zahtevajo podložnost in vdanost. Knez Dovrat in slovanske starešine odgovoré avarskim poslancom: „Mi ne poznamo človeka, kateri bi živel na svetu, se grel na solnčnatih tratah in bi nas hotel upokoriti! Naučili smo se gospodovati drugim in se ne vdati tujcu.“ Tako piše o slovanskem knezu, o slovanskih starešinah Bizantince Menander, in Bizantinci so Slovane kot silovite možake merzili ter kot barbare prezirali!

*) „Slovan“ je boljša oblika ko „Slavjan“. Zadnja popačena beseda se je zlasti po gerških pismih in po gerško, latinsko in nemško izobraženih pisateljih zanesla med Slovane; v ruske knjige je prišla še le v 17. stoletji. Hervaški pisatelji jo še rabijo časi ali redko; Slovenci jo zeló popuščajo in želeli bi bilo, da bi se vsi Slovani prave oblike „Slovan“ poprijeli. Mimo tega je oblika Slavjan proti slovnicam, ker bi za ustnikom „v“ mogel se vdevati „lj“ in ne „j“.

Prične se zaradi tega odgovora prepir in Slovani umoré poslanca. Bajan opusti vendar-le za nekaj časa boj, zaduši svoj serd ter želi s časom Slovane popolnoma pokončati.

Leta 551. prično Slovani boj z Gerško. Ne zadovoljni s tem, da so Trakijo in Makedonijo oplenili, proderó sedaj tudi v serce Gerške. Cesar pozové na pomoč avarskega kana izza Lave. Avarska kerdela se razprosté po Miziji do male Skitije. Po daljši vojni se pomirijo obé stranki in bitka pri Adrianoplu učini, da so Bizantinci nekoliko boljše ravnali sè Slovani, kakor je bilo to do sedaj v navadi.

Slovani so bili lastniki zemlje med Donavo in Balanom in dalje proti jugu do Soluna, proti jugozapadu do Ohride.

Vse to poterjuje neka starodavna pripovedka, spisana v gerškem jeziku po slovanskih pravljicah: „Evropski Mizi, sedaj v obćem bulgarski Slovani imenovani, katere je v prešli dobi moćna Aleksandrova roka od gore Olimpa prenesla k severnemu morju, so se vnovič proti jugu podali ter prešli z veliko silo Donavo in si osvojili Panonijo, Dakijo, Trakijo, Ilirijo ter ob enem večji del Makedonije in Tesalije.“

Navedena narodna pravljica je resnična: v VII. stoletji ni bila samo Mizija in skoraj vsa Trakija temuž tudi velik del Makedonije in Tesalije zemlja slovanska.

Ovo preseljenje (ali bolje rećeno razseljenje) trajalo je gotovo poldrugo stoletje. V ogromnih, neuredjenih trumah so zapustili Slovani svoja stanovališća v denšnjem Vlaškem, Moldavskem in Bezarabskem ter se naselili za Donavo. Misel njih ni bila se polastiti Carigrada; zadovoljni so namreć bili s plenenjem carigradske okolice; vendar pa je bila njih želja se utrditi na egejskem morji.

Žalibog so tñ Slovani postopali brez vsakega edinstva, brez prave sloge! Slovanske nove občine so se uklanjale vsakemu gospodstvu. Stoletje kasneje nahajamo sicer pri njih kneze — ali kaki knezi so bili to! Ne gospodarji celega naroda, temuž pojedinih plemen, v katera so bili Slovani od najstarejše dobe razcepljeni. Takim knezom ni bilo moć vpeljati pravega edinstva, potrebne sloge in prevažnega sredotočja v njihova dela.

Prokop, zgodovinopisec cesarja Pravde, nam v svoji knjigi „o gotiškem boju“ ob kratkem precej natanćno opisuje takratne Slovane. Njemu smemo verovati, ker je on prvi resnicoljubni bizantinski zgodovinar; bil je tudi od leta 527. poćenši skoraj dvaindvajset let najboljši prijatelj in svetovalć Belizarjev. Sploh ima Prokop velike zasluge na zgodovinskem polji; kmalo za njem pojenja zgodovinopisje. Kasnejšim pisateljem primankuje pravi duh in nesebićnost ter tu in tam tudi resnicoljubje. Prokop toraj pravi: „Slovane in Ante ne nadvladuje eden moć; oni živé od nekda v demokratićni, ljudski upravi, sreća in nesreća jih enako zadeva. Oba naroda imata ob enem enake navade; vsi časté enega boga, ki razpošilja blisk in tresk, ki jim je gospod vseh stvari. Osode ne poznajo in ne verujejo, da je nad ćlovekom kaka oblast. Če jim je smert blizo, ali će so moćno zboleli, takrat pa vendar le prosijo boga, da bi jih rešil nadlog in pogube. Enako je pred odhodom v boj. Oni živé v nizkih bajtah ter mnogokrat spremené stanovališća. Množica gre peš v bojevanje ter rabi šćit in sulico, oklepa nimajo. Vsi so jako velike in moćne postave, polti niso ne popolnoma bele ne popolnoma temne. Živež njih je prost in naraven. Hudobni in golfljivi niso.“ Tako govori Prokop o Slovanih šestega stoletja in vendar še dandanes marsikaki nemški zgodo-

vinar imenuje stare Slovane „lažnjive in grozovitne sovražnike, ki jim ni nikoli upati.“

To je, kakor nas podučeva stari Prokop, vse neresnićno; prostost in odkritoserćnost ste lepa bizera znaćaja starih Slovanov. —

Razselba Slovanov po Miziji, Trakiji in Makedoniji je bila dovršena, ko prihrumé novi izseljenci izza Donave v pokrajine gerškega cesarstva. Ob času Atilovem so se že Slovani po malem naselili v Dalmaciji. Avari, divji nomadićki narod, prekoraći na to Savo ter si v kratkem prisvoji Dalmacijo. Heraklij (610—641) odloći v pomoć poklicati Slovane. Izza karpatskih gor pride v tem času med drugim na poziv Heraklijev v Dalmacijo pleme Hervatov, kateri je poprej stanoval v zapadni Galiciji. Prišli so pod vodstvom peterih kneževskih bratov: Kluk, Lovelj, Kosnec, Muhol in Hervat in dveh sester: Tuga in Vuga. Hitro premagajo ter razpodé nasilne Avare in si ob enem tu novi stan, novo domovino ustanové. Kmaló so se privadili mirnega življenja in postali marljivi poljedelci. Manjkalo pa vendar ni hudih bojev z bližnjimi in oddaljenimi narodi. Prvi njih kralj je bil l. 990 Držislav, kateremu so sledili mogoćni vladarji, kot: Krjesimir, Zvonimir, Štefan itd. —

Kmaló za Hervati pridejo tudi Serbi iz severa proti jugu. Stanovali so prej v Galiciji in sicer iztoćno od Hervatov.

„Mlajši dveh kraljevih bratov,“ tako pripoveduje stari zgodovinar Konstantin, „je prosil nove domovine cesarja Heraklija in je dobil l. 636. za-se in za svoje ljudstvo kos zemlje v Tesaliji. Tñ se Serbom ne dopada, obrnili so se toraj ter hoteli zopet iti v staro domovje — ali na potu se skesajo in vnović prosijo zemlje. Dobili so jo v izhodu Dalmacije. Tñ so se najpervo naselili ob rekah: Raška, Drina, Bozna in Verbas. Od tod so prepoćili Avare in se s časom bolj razprosterli.“ Posamezni njih odelki so imeli „župane“ in poveljnik vsem je bil veliki župan „starešina“, ki je prebival v Destinici pri reki Moravi. Tudi Serbi so imeli od leta 1050. poćenši lastne kralje, med družimi: Mihajel, Štefan Nemanja, Milutin, Štefan Dušan itd. —

Najbliži sorodniki Hervatov in Serbov so Slovenci. Skoraj gotovo so tudi oni poprej stanovali unkraj karpatskega gorovja. Po odhodu Longobardov (torej v teku šestega stoletja) so se bili naselili po denšnjih notranjo-avstrijskih deželah. Pri njih zgodaj zapazimo kerščanstvo. Že leta 579. so bili pri cerkveni skupščini v Gradu škofje iz Tiburnije in Celeje. Na-to pa zopet zgine kerščanstvo, med tem ko se Slovenci dalje razprostirajo po Tirolskem. Leta 595. se je že boril bavarski vojvoda Teselj s tukajšnjimi Slovani. Leta 630. je bil Vladuh knez Slovencev. Tudi oni so spadali k veliko-slovanski derćzavi, ki jo je ustanovil Samo. —

Potniške drobtine.

(Spisuje L. Ferćnik.)

(Dalje.)

Dva gardista v lićni opravi pred vratmi stražeća mi naznanita deželno zbornico, vstopni listek dobim pri dr. Šmejkal-u v pisarni tik vrat. Skrajni čas je bil, da sem se potrudil za mestice na galerijah, nekoliko minut pozneje bi moral ostati zunaj galerij, tako so bile že napolnjene. Takrat so se valovi politićnega življenja v Pragi in po vsem Ćeškem visoko zaganjali in v zbornici

je bila na dnevnem redu volitev deželnega odbora. Iz svojega sedišča sem pregledal vso dvorano in za soseda dobim mladega človeka, — znabiti žurnalista — ki je vse poslance po imenu in osebi poznal. Po pol edinstih se je jela polniti tudi zbornica. Nazoči so bili kardinal knez Švarcenberg v črni sutani z rudečo čepico na glavi; Hanke z dolgo sivo brado; grofi Černin, Henrik Klam Martinic; šolski svetovalec Vencig. Zaporedoma se prikažejo stari Palacky, dr. Rieger s temno brado, Sladkovsky, sivobradati dr. Prahensky, dr. Ed. Gregř, Pstross, Zeithammer, dr. Belsky, dr. Skrejšovsky, dr. Fırst, dr. Palacky mlajši, bar. Vilani, dr. Brauner, tolst, sivobrad možiček, stari grof Hanuš Kolovrat, sivoglav s črnim paskom nad enim očesom, Jerabek, Urbanek, Bovsar, župan v Polički, nekteri duhovni, Klimeš, župan Hrudimski, dr. Kratochvile, Fiala, dr. Škarda, dr. Gabriel, prof. Tonner itd.

Predsedoval je zboru knez Lobkovic, vladna namestnika sta gf. Chotek in svetovalec Neubauer.

Predsednik pové češki in potem nemški, da je na dnevnem redu: predlog poslanca Zeleny-a, naj bi vlada v porazumljenji z deželnim zborom podala načert o napravi narodnih šol in volitev deželnega odbora.

Volitev deželnega odbora pri tolikem številu poslancev, — ustavovercev ni bilo v zbornici, — je bila mudna in dolgočasna. Volili so najpred veliki posestniki 2 odbornika; največ glasov dobila grofa Teodor Thun in Viljem Wolkenstein. Ker so poklicani po abecednem redu oddajali volilne lističe v volilno posodo na mizi sred zbornice stoječo, sem imel lepo priložnost opazovati in zapomniti si posamezne poslance; bile so to karakteristične, aristokratske podobe.

V kuriji mest sta dobila večino glasov dr. Volkelt in ustavoverni Anton Richter; v kuriji kmečkih občin pa dr. Sladkovsky in O. Zeithammer; iz cele zbornice sta bila voljena dr. Belsky in dr. Jan. Palacky.

Ko je bila volitev končana, je bilo tudi poldne že davno minulo.

Pri južini v neki bližnji gostilnici se seznanim z župnikom Mihalovačkim pri Sadecu, ki mi je pravil, da je bil letos s hmeljnim pridelkom prav zadovoljen. Prodajal ga je pivovarskemu velikašu Dreher-ju za 1100 gl., kar se mu še nikdar ni posrečilo. S tem pridobitkom bo poravnal svoje dolgove in si kupil topel plašč s kožuhovalo za obhajilne vožnje po zimi; v hmelnem pridelku je skoraj največji del njegovih dohodkov.

Za popoldne si izvolim pogledati v najmanj mikavni del Prage, v židovsko mesto, kjer je domá nesnaga in še marsikaj drugega. Tú kupčuje vse in z vsem; prizemska stanovanja so v nekterih ulicah same štacune in štacunice, bolj podobne berlogom, v ktere se je navlačilo nekaj stare šare in pred njimi straže kakor cerberi, babure, vabeče in prežeče, da bi koga opeharile.

Križema prehajaje ta mestni del postojim nekoliko pred zastarelim poslopjem, na katerem zapazim nenavadno uro. Kmaló se mi pridruži mlad človek, kteremu je na prvi vid bilo poznati, da je iz Jakobovega pokoljenja, in mi začne razkladati, da je to poslopje Judovska svetovalnica, ktero so si smeli zidati v nagrado za hrabro pomoč v brambi mesta zoper Švedske naskoke l. 1648. Še ni govoril par minut, ponuja se mi drugi, peljati me v „staro-novo“ sinagogo. Med tem se oglasi star možicelj, ki je nekoliko korakov preč pred črnim poslopjem kakor za stražarja stal: „Tú je „staro-nova“ sinagoga, le sem pridite.“ Vhod res ni bil vabljev in skorej da sem se bal, stopiti v ta berlog, a vedoželjnost tudi to premaga.

Ko je nizka vrata za meno zaperl, sem si mislil, zdaj bi te mogel klati in dreti in nihče ne bi mogel priteči na pomoč. Misli si bralec kuhinjo vso okajeno, ktera ni bila še nikdar pobeljena, takošna je „stara-nova“ sinagoga v zgornjem delu. V spodnjem delu so saje nekoliko orušene, da je videti sive zidovje; tega pa niso storili Židje v svoji snagoljubnosti, nego to je Veltavino delo, ki je l. 1842 in 1845 nakipnivi spomnila se tega nesnažnega berloga in s poplavljenjem ga očedila, kolikor je mogla doseči. Razlagalec ima službico v židovski srenji; pravil mi je, da bere in poje pri božji službi in da obrezuje fante itd. Sinagoga je bila že l. 592 zidana od Židovskih ubežnikov, ki so se v Pragi naselili; — pozneje je bila zasuta dolga leta; — spet odkopano so jo na bizantinski podlagi zidali v gotičkem slogu, zato njeno ime „staro-nova“. Okajena je od mnogih lučic, ktere gorijo pri božjih službah. Možje in ženske so v ločenih prostorih, spredaj je kamnena skrinja zaveze, v kateri se hranijo najstarejša pisma, Mozesove bukve, pisane na pergamentu. V sinagogi hranijo veliko vojaško bandero, podarjeno od Ferdinanda III. l. 1640.

Kot da bi se mi kamen od serca odvalil, tako sem bil vesel, ko sem prišel iz nesnažnih kotov Židovskega mesta in stal zopet na velikem rinku.

19. oktobra.

Kdo je bral o starodavni Pragi in ni slišal o Višegradu. Na visoki skali nad reko Veltavo imela je kneginja Libuša svoje dvore in tú krog se je naselilo mesto, propევano in slavljeno v staročeških pesmih.

Priletela družna vlastovica,
Priletela od Otave krive,
Na okence sela je odperto,
V Ljubušini zlati dvor očetni,
Dvor očetni, v svetem Višegradu,
Žalovala in tožila milo.
Ko to sliši nju rojena sestra,
Sestra njuna, v Ljubušinem dvoru,
Sproži knežnjo, notri v Višegradu
Na razsodbo postaviti pravdo. — (Kralj. rok.)

Kje so ti zlati Ljubušini dvori, kje tá slavni Višegrad? Rano jutro se napotim jih iskat in kaj najdem po dolgi hoji v oddaljenih ulicah? Od stare slave nič družega, nego ime in namesti zlatih dvorov prozaične okope, razpadajoče zidine novošegne terdnjave, žalostne kasamate: od poezije niti duha. —

Kjer so stali nekdanj zlati dvori, so z motiko krompir kopali in kjer se je sprehajala kneginja, modra Ljubuša, sprehaja se vojak na straži, nevoljen, da mora stražiti prazna poslopja in prazne shrambe. Sic transit gloria mundi! In Višegradu je žalno, zatonila zvezda slave. V edeni cerkvi, ki je ostala še na Višegradu in popolnoma zadostuje ostalim prebivalcem in faranom, se vidi na steni podoba Višegrada pred l. 1420; takrat je imel Višegrad še 14 cerkev in je bil dostojno mesto in terdnjava. V tem osodepolnem letu 1. nov. ga je oblegla vojna cesarja Žige I. s husitskimi četami in divji zmagovalci razrušijo grad, mesto in cerkve. Ko se sprehajam na tem samotnem kraju iskaje starodavnih spominkov, me obhaja rahla nevolja nad pesniki in samem sebi; nad pesniki, da na svojih visokih izletih vidijo povsod in vse zlato in čarobno, kjer nam djanska istinost kaže golo vsakdanjost, — nad samim sebi, da se dam od pesnikov zapeljati. — Na pokopališču pred velikimi vrati najdem grobni spominek slavnega Slovana — Vacslava Hanke.

Močno poparjen po tem zgodovinskem izletu, a vendar nekako zadovoljen, da sem videl mesto nekdanjega

slavnega Višegrada se vernem v mesto. V zadnjem, južno-izhodnem kotiču pod mestnim obzidjem zadenem na čedno cerkvico, ki se ravno ponavlja; cerkvi je prizidana hiša za bolehnne, — nekdanji avgustinski samostan. Tu imajo bolehnih pokojnikov zadosti, ker sem ne sega mestni hrup in šum.

Po sprehodu na Višegrad me je mikalo pogledati še dela obertne, materialne sedanosti, — krenem jo naravnost proti severu v Karlyn. Kak razložek! Na Višegradu vse tiho kakor na mertvišču, ženske so kopale krompir in bile so osupnjene videti tujca, ki se zaleti v te zapuščene kraje — in v Karlynu? — kakšno gibanje in miganje, kakšen hrup in truš! Vsak hiti po svojem potu in opravlja naprej, drug se za drugega ne zmeni. Na levo in na desno visoka poslopja s še višimi dimniki, iz katerih se vali gost, črn dim. Iz bližnjega kolodvora vozijo surovino in kurjavo požrešnim tovarnicam, iz fabrik pa vozijo izdelke na kolodvor, da grejo križem sveta, kjer jih potrebujejo. Tu so ližarnice, sladkornice, predilnice, žgarnice in vedi Bog, še kakšne tvornice. Karlyn je po svoji ugodni legi zunaj mestnega obzidja in blizu kolodvora v malih letih se razširilo v veliko delalsko mesto z 28.000—30.000 prebivalcev, katerim mora zadostovati edina cerkev sv. ap. Cirila in Metoda, začeta l. 1854, dodelana l. 1862. Visoko nad tem mestnim oddelkom je na 87 oblokih izpeljana železnica 3480' dolga, 54' visoka. Za Karlynom je Žižkova gora, otaborjena po Žižki l. 1420. Po tem izletu bližalo se je poldne; na kolodvoru berem, da se kmalo po poldnevu odpravi vlak proti Bernu. Želē, kolikor bo mogoče, po dne se voziti, da bolje spoznam deželo in njene prijetnosti in neprijetnosti, sklenem še ta dan se posloviti od Prage. Do gostilnice, kjer sem bival, že ni bilo tako daleč, in od tod do kolodvora je bilo celo blizu. Eno uro poznej sedim v kolodvorni restavraciji pripravljaje se za daljno potovanje.

Od Prage do češke Trebove. Zračunil sem, da bo mi do mraka še mogoče do češke Trebove se voziti, zatorej rešim in plačam vozilni listič do tje, a poznej me greva, da sem se prenačil. Videti sprelepo Pardubičko okolico bi bil se onde rad pomudil, a železnični vlak ne pripušča dolgega premišljevanja: aut, aut, t. j. pelji se, ali pa ostani, kjer si.

Bilo je lepo jesensko popoldne, ko puha z nami hlapec visoko nad Karlynom proti izhodu, še nekterokrat pogledam nazaj na prekrasno mesto, potem se zavije železnica med hribe in odtegne nam pogled na slavno Prago in njeno okolico. Perva vasica je ob velikem ribniku; tudi druga vas ima blizu ribnik, vas pa je na brežulku krog in krog obdana s sadnim drevjem, ktero je posajeno tudi po somejeh.

Kakor v sanjeh sem preletel velike prostore s parno hitrostjo; če bi si ne bil jih zapisal v svoj dnevnik, ne bi verjel, da sem jih videl. V potnem dnevniku jih imam zapisane in na tem že ne gre več dvomiti, kajti v sanjeh ne pišemo dnevnika. Medlo je, kar ti morem podati ljubi čitatelj! o daljšem potovanju, toliko se pa vendar more povzeti, da nisem hodil slepe miši loviti, ampak da sem se vozil z odprtimi očmi.

Za prvo postajo v Behovicéh se vozimo po dobri, zaraščeni z mladim hrastjem, borovjem, brezjem; gosto vresje, ki je pokrivalo tla, naznanjalo je rodo, nerodovito zemljo.

Za drugo postajo v Auvalu se razprostira lepa ravnina. Kamor se ozreš, lepa, ravna polja, med poljem velike vasi, celi tropi hišnih golobov so se pasli po

sterniščih in setvah, jasno nebo in sijoče solnce izliva na okolico neko nepopisljivo milobo.

Tretja postaja je pred mestičkom: Nemški brod; „zahody“ po naše stranišča, ravno pred vagonom stoječa, so ga nam skorej zakrila; zdaj pa skorej svojim očem ne morem verjeti, ko berem v zemljepisji, da ima mesto 4000 ljudi v 400 hišah. Ne vem, sem se li jaz zmotil ali zemljopisec? V minulih dneh so kopali tú srebro.

Ob železnici so pogostoma videti sladkornice, ktere se zalagajo za zimo. Gospodarji iz okolice dovažujejo pridelano peso, na polji se pripravljajo seženji široke, dva čevlja globoke grape, v ktere se sklada pesa, pokrije s slamo in s perstjo zagrebe. Tu stoji in čaka, da pride po versti med ostre nože in pod močne stiskalnice, kjer se ožema do zadnje kapljice.

Naprej je cukrarna za cukrarno, ker gotovo je zemljišče pesi ugodno. Tudi ogeršice je videti dosti v teh krajéh. Kmaló smo memo Pečke in Velima pri Kolinu.

Za Kolinom se vije hribovje in verh hriba se daleč po dolini ozira spominek, ki naznanja, da je tú 18. jun. l. 1757 spodletelo tudi zmagovalnemu Prusaku Fridriku II. proti avstrijskemu vojskovodju Davnu. Za Kolinom se prikrade v voz neki orglar, ki je do druge postaje nas razveseljeval ali nadlegoval s svojo umetnostjo; preden je odšel, pobiral je od nas milodarov in tu sem videl, da je bil ranjenec iz zadnje vojske. Za Kolinom se vozimo kraj rečice, ktera je mirno tekla po lokah med nizkimi bregovi in v vodnem zercalu odsevala nebesno modrino. V daljavi so bili videti hribi, obširne vasi, borovi gozdi, gradi in pristave; po tem sem sodil, da mora kolinska okolica biti močno obljubljena in gotovo tudi rodovitna, da more preživeti toliko stanovnikov.

V Kolinu se križate dve železnici, panoga avstrijske severo-zahodne z avstrijsko državno Dunajsko-Prasko železnico. Ljudje še niso pospravili krompirja iz polja, križema so ga še kopali.

(Konec prihodnjič.)

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država. Zborovanje deželnih zborov je končano in 12. t. m. pričnejo se seje državnega zbora na Dunaji. Od zadnjih sej koroškega zbora imamo omeniti dve, pri katerih je naš poslanec Andrej Einspieler zopet možato zagovarjal naše stališče, pa žalibog brez zaželjenega uspeha. Pri debati o učilnih pripomočkih v ljudskih šolah je Einspieler med drugim omenil, da je prava ljudska omika le na podlagi maternega jezika mogoča, torej neobhodno potrebno, da se slovenskim šolam dajo slovenski učilni pripomočki. Poslanca Rainer in Leitgeb govorita proti Einspielerju in ponavljata stare bedarije, o novoslovenskem jeziku, o slabih slovenskih knjigah, o klerikalni agitaciji in enake čenčarije, ki le pričajo, da naši Nemci nimajo več vednosti o pravih slovenskih zadevah, ko gluhi o milem petju slavčekovem. Pri drugi debati o občinah je Einspieler tehtno zagovarjal male občine in zahteval, da se prošnje, ki so došle iz več krajev na deželni zbor za odločenje, ne prezirajo in rešijo ljudstvu ugodno. Poročevalec Rainer ugovarja Einspielerju in zopet kvasi o klerikalnej agitaciji kakor pri šolski debati povdarjaje, da naj-

večja gitacija delajo ptuji duhovni posebno iz Kranjskega pri-seljeni. No ako so nemškim poslancem koroškega zbora ptujci na poti, tako bi jim svetovali, naj pričnejo najprej sami pri sebi, ker skoraj tretjina koroških poslancev ni na koroškej zemlji doma, in ravno ti so največi agitatorji na političnem polji.

Za podporno društvo slovanskih dijakov na vseučilišču v Gradcu je koroški zbor dovolil 50 gld. podpore.

Kranjski deželni zbor je sklenil adresso na cesarja, v katerej obžaluje, da se je pod Hohenwartom pričeto pomirjenje med avstrijskimi narodi pretergalo, graja imenovanje šolskih nadzornikov Mrhala in Pirkerja, prosi za uvedbo ravnopravnosti v učilnici in uradu, priporoča železnico čez Loko v Terst in se zavaruje proti neposrednim volitvam. Ustavoverci jeze kipe nad to izjavo proti sedanji vladi.

Ministerska kriza v Pešti se je rešila s tem, da je ministerski predsednik Lonyay bil odstavljen in da je njegovo mesto deakovec Szlavy zasedel.

Razne novice.

Slovenski učitelj, tako bo ime novemu šolskemu listu, ki bode branil in zagovarjal narodnost in napredek pri slovenskem šolstvu in katerega bode z novim letom začel izdavati marljivi, v šolstvu jako izvedeni učitelj Ivan Lapajne za vse slovenske učitelje. Izhajal bo novi list po trikrat na mesec v narodni tiskarnici v Mariboru. Spise, dopise in naročnino, ki iznaša 3 gld. na leto, 1 gld. 50 kr. na pol leta, se pošiljajo vredniku pod naslovom Ivan Lapajne, nadučitelj v Lutomeru na Štajerskem. Priporočamo novi list vsem slovenskim učiteljem in odgojiteljem, posebno pa učiteljem slovenskih šol na Koroškem, ki so dozdej žali-bog večidel samo iz nemških listov svoja mnenja o šolstvu zajemali.

Povodenj. Toplo, deževno vreme zadnjega tedna je naredilo na Koroškem hudo povodenj. Iz več krajev, posebno iz ziljske in kanalske doline se slišijo žalostna poročila, da je voda moste odvezla, polja in travnike zasula, pota in ceste raztergala, človeška stanovanja poškodovala in celo da so nekteri ljudje v nesrečo prišli.

Družba sv. Mohora.

Razpis družbinih daril za leto 1873 je našel letos izvanredno živahno udeležbo. Število tekmecev, ki so se potegovali za razpisana darila, je bilo vsako leto precej obilno, a toliko kot letos se jih še ni oglasilo nikdar. Koncem meseca novembra je potekel pošiljativam določeni obrok; razun onih 8 rokopisov, ki smo jih omenili v 20. listu, je družbin odbor prejel še 42 novih v presojo in porabo. Nastejemo vse razločno, da ob enem njih sprejem poredimo pošiljavcem. Do 1. decembra smo prejeli sledeče:

I. Povesti.

1. Sv. Mohor (v vezani besedi). 2. Boj na Kosovem polji (pesmi). 3. Sv. Kristof (pesem). 4. Redko snidenje. 5. Bitva pri Belemgradu. 6. Janez Sobiesky — poljski kralj. 7. Benečani pred Terstom. 8. Krizarska vojska v Prusiji. 9. Emilija. 10. Kdo izmed trinajstih. 11. Vodnjak pri terdnjavi. 12. Obraz iz vsakdanjega življenja. 13. Nepričakovano veselje. 14. a) Belizar. b) Klodevik.

c) Kréz. 15. Pregrešno je, vraže razširjevati; nespametno, jim verovati. 16. a) Harica — humorističen obraz. b) Kmet in gospod. c) Sad dobrotljivosti. 17. Pervi brodnik. 18. Z teme v svetlobo. 19. Poplačena blagodušnost in 5 krajših povesti. 20. Zimski večer. 21. Basni in pripovedi (v vezani besedi). 22. a) Cesarja Karola V. samotno življenje in smert. b) Cesar Maks rešen smerti in c) Boj z medvedom. 23. Zbirka pesmij poslana a) iz Istre, b) iz Škofje Loke in c) iz Ljubljane. 24. Zlate bukve slovenskega Vedeža — osnovane po znani Hebelnovi ljudski knjigi: „Schatzkästlein des rheinischen Hausfreundes.“

II. Razprave in sestavki podučnega zapopadka pa so bili poslani.

1. Naravoslovne čertice. 2. Slovenska narodna bramba za časa Turških bojev. 3. Spomini na Notranjo-Kranjsko. 4. Človeška hrana. 5. Tri podobe. 6. O prostosti. 7. Narbolj razširjene vere v Aziji. 8. a) O zlatu. b) Babja vera. Strahovi in prikazni. 9. Palež — kaj je to? 10. Kako se dela toča? 11. V počitnicah. 12. Človeško telo — dokaz duše. 13. O nekdanjih boljših dneih. 14. Pot in misel. 15. V domovini. 16. Vertnarica — poduk dekletom, zelenjavo sploh, posebej pa cvetice saditi in rediti. 17. Narodi — uzajemni učitelji. 18. Slovenskim fantom.

Vsi omenjeni rokopisi so presojevalnemu odseku družbinega odbora izročeni; koncem mesca januarja bode razsodba razglašena in darila Vodnikov den 2. februarja izplačana.

Kurzi na Dunaji 10. decembra 1872.

Kreditne akcije . . . gld. 340.75	Nadavek na srebro gld. 108.—
Národno posojilo . . . „ 69.10	Napoleondori . . . „ 8.74

Vabilo na naročbo.

Z novim letom prične Besednik svoj V. tečaj. Pri tej priložnosti se vsem svojim prijateljem serčno zahvaluje za njih dosedanje duševno in materialno podporo, ob enem jih pa prosi, naj ga tudi zanaprej blagovolé obilno podpirati. Notranjo osnovo kakor zunanjo obliko sploh Besednik v novem letu ne bo spremenil, prizadeval pa si bo na vso moč drage svoje čitatelje s čedalje bolj raznoverstnim, mikavnim berilom razveseljevati.

Akoravno so tiskovni stroški in cena papirja visoko poskočili, ostane listu prejšnja nizka cena, tako da bo vsakemu lahko mogoče si ga naročiti. Naročuje se na celo leto za **2 fl. 50 kr.** in na pol leta za **1 fl. 30 kr.** Naročnina naj se pošilja po poštnih nakaznicah na vredništvo ali založništvo Besednika v Celovec, ali pa se pridene naročnini „Slovenskega Prijatelja.“

V Celovcu 10. decembra 1872.

Vredništvo in založništvo Besednika.